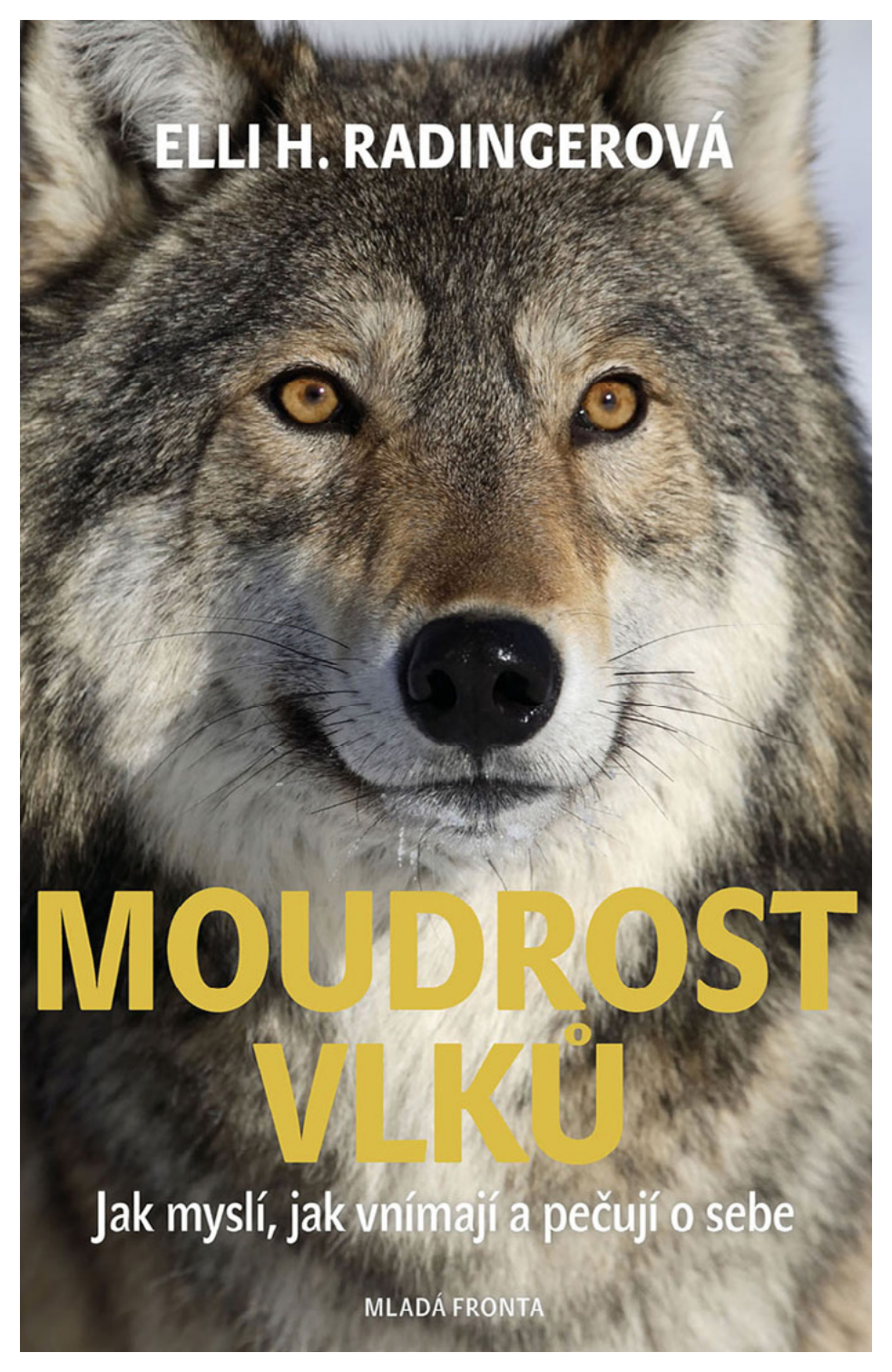

A close-up, front-facing portrait of a wolf. The wolf has thick, grey and brown fur, a black nose, and intense, golden-brown eyes. It is looking directly at the camera with a calm but alert expression. The background is a soft, out-of-focus grey.

ELLI H. RADINGEROVÁ

MOUDROST VLKŮ

Jak myslí, jak vnímají a pečují o sebe

MLADÁ FRONTA

Moudrost vlků

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.mf.cz
www.albatrosmedia.cz

mladá fronta

Elli H. Radingerová
Moudrost vlků – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2022

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA

ELLI H. RADINGEROVÁ

MOUDROST VLKŮ

Jak myslí, jak vnímají a pečují o sebe

MLADÁ FRONTA

Pro Andreu alias „Fracka“

OBSAH

Úvod	9
Jak jsem políbila vlka a propadla mu	
Význam rodiny	19
Proč je důležité starat se o ty, kdo jsou nám svěřeni	
Vést podle vlčího principu	43
Nemusíš být vždycky šéf	
Síla žen	57
Co spojuje ženy a vlky	
Moudrost stáří	69
Proč se neobejdeme bez seniorů	
Umění komunikace	77
Jak může společná písnička vytvořit důvěru	
Touha po domově	87
Proč potřebujeme místo, kam patříme	
Až jednou odejdu	99
O odcházení a přicházení	
Úplně nejlepší přátelé	113
Jak navzdory rozdílům vytvořit dokonalý tým	
Úspěch se dá naplánovat - vlčí metodou	127
Proč je důležité mít plán	
O správném okamžiku	145
Proč nás čekání často dostane dál	
Hra života	155
Proč bychom si nikdy neměli přestat hrát	

Když se dobrým vlkům přihodí něco zlého	163
Překonat obavy ze ztráty a přečkat těžké časy	
Na chvíli zachránit svět	179
Tajemství nedotčeného ekosystému	
Vlčí medicína	189
Jak nás může vyléčit magie vlků	
O lidech a vlcích	207
Složitý vztah mezi láskou a nenávistí	
Vítej, vlku	223
Život s vlky v Německu	
Doslov	241
W.W.W.D.	
 Příloha:	
Tipy na cesty za vlky do Yellowstonu	
a Německa	245
Poděkování	259
Bibliografie	261
Zdroje fotografií	266

ÚVOD

Jak jsem políbila vlka a propadla mu

*„Stáváš se navždy zodpovědným za to,
cos k sobě připoutal.“*

ANTOINE DE SAINT-EXUPÉRY

Všechno je někdy poprvé. Můj zvláštní vztah k vlkům poznamenalo „poprvé“ hned třikrát: první vlčí polibek, první divoký vlk a první německý vlk.

První vlčí polibek jsem dostala od Imba, šestiletého vlka lesního v jedné americké vlčí rezervaci. Nechala jsem za sebou předchozí život právničky na volné noze. Trestné činy, spory o nájemné a rozvody mě frustrovaly stále víc. Místo abych se plna elánu oddala boji za spravedlnost, každým stáním u soudu jsem se protrápila. Chyběl mi odstup a tvrdost, abych mohla být dobrá obhájkyň. Takhle jsem nemohla ani nehodlala strávit zbytek života. Konečně jsem si chtěla splnit životní sen a spojit lásku k psaní s uhranutím vlky.

Bez studia biologie, zato však s velkou porcí vášně a optimismu jsem se ucházela o stáž zaměřenou na zkoumání chování vlků ve výzkumném středisku *Wolf Park* v americkém státě Indiana. Při předběžném pohovoru mi vedoucí výzkumu profesor dr. Erich

Klinghammer vysvětlil, že o tom, zda bude praktikant přijat, rozhoduje pouze vůdčí vlk hlavní smečky.

Ale jak se dělá pohovor u vlka? Naštěstí jsem nemusela tancovat, zpívat ani předvádět jiné umělecké kousky, ale přísahám, že bych nebyla nervóznější, ani kdybych měla vystoupit v pořadu *Německo hledá Superstar*, přestože právě nervozita prý není ta správná emoce při setkání s vlkem ve výběhu, tvrdil Klinghammer: „Musíš zůstat ledově klidná! On tvoje rozrušení cítí.“

Ale zůstaňte ledově klidní, když stojíte proti padesátikilové chlupaté hoře svalů, která vás upřeně pozoruje žlutýma očima. V té chvíli jsem musela myslet na svého německého ovčáka, přítele a důvěrníka z dětství. Tak dobrá. V podstatě byl Imbo taky jen takový velký pes – hodně velký pes. Na setkání mě připravil jeden bezpečnostní pokyn a provozovatel výběhu to právně pojistil. Podepsala jsem děsivě znějící prohlášení, jímž jsem zbavovala středisko odpovědnosti: *Jsem si vědoma, že zde existuje riziko zranění a že zranění mohou být i velmi vážná.*

S tímto varováním jsem společně se dvěma ošetřovateli vstoupila do vlčího výběhu, snažila se pevně stát a zhluboka dýchat. Pak se můj svět smrškl na vlka, který ke mně plavně a elegantně klusal. Stříbřité pruhy jeho kožichu se leskly v odpoledním slunci. Černý čenich nasával můj pach, uši pozorně směřovaly dopředu. Koutkem oka jsem zahlédla ostatní členy Imbovy smečky, kteří čekali u plotu. Očividně byli napjatí, jestli v testu obstojím a šéf mě akceptuje. I já byla napjatá, protože

jedině když uspěju, budu moci nastoupit na stáž. Teď tedy šlo o to, přečkat následující sekundy.

Film v mé hlavě se zpomalil. Silné zadní nohy vlka se mírně pokrčily, zvíře se chystalo ke skoku. Když ke mně doskočil a já se zpevnila, nebylo už cesty zpět. Jako talíř velké tlapy mi přistály na ramenou, impozantní tesáky byly vzdálené jen několik centimetrů od mého obličeje. Svět se zastavil. A pak mě několikrát olízl drsným jazykem. Tímhle „polibkem“ jsem ochutnala „drogu“ jménem vlk.

Poté co mě akceptoval Imbo, začala moje stáž u vlků ve *Wolf Parku*. Učila jsem se všechno o chovu a chování vlků ve výběhu, krmila vlčata z lahve a užívala si v následujících měsících četná vlhká vyznání lásky od Imba i zbytku smečky.

Když jsem se o půl roku později přestěhovala do divočiny v Minnesotě, byla jsem dokonale poučená a věřila, že o vlcích vím všechno. Pak jsem potkala svého prvního divokého vlka.

Srub, kde jsem žila, stál mimo civilizaci – u jezera uprostřed vlčí a medvědí oblasti. Novoročního rána jsem si při třiceti stupních pod nulou nazula sněžnice, abych vyrazila pátrat po vlčích stopách. Dosud jsem své šedé sousedy nespatřila, jen jejich vytí mi dávalo vědět, že tam jsou. Ale předešlou noc, když jsem za doprovodu sborového vlčího vytí stála venku před srubem a obdivovala polární záři, mou pozornost sledující nebeské představení upoutal pohyb na jezeře. Čtyři vlci pádili

přes zamrzlou plochu a něco před sebou štváli, pak zmizeli za horizontem.

Následujícího rána jsem vyrazila hodně brzy, abych je našla. Opatrně jsem sledovala jejich stopy do lesa. Vedly do houští, cestou necestou, křovisky, podél skal a balvanů a po zasněžených pláních. Postupovala jsem kupředu jen velmi pomalu. Občas jsem narazila na kruhovou prohlubeň, zřejmě místo, kde odpočíval jelen. Vydatné žluté značky ve sněhu ukazovaly, že si toho místa všimli i vlci. Po hodině hledání jsem našla čerstvé stopy krve a o chvíli později objevila mrtvého jelence virginského. Poklekla jsem a dotkla se ho. Ještě byl teplý. Břicho měl rozsápané a chyběl mu zadní běh. Žaludek ležel opodál, srdce a játra byly pryč. Tržné rány na hrdle a bězích naznačovaly, že zvíře dlouho netrpělo.

Vlky nebylo široko daleko vidět, ale najednou jsem měla pocit, že mě někdo pozoruje. Pořád jsem klečela na sněhu. To není dobrá pozice, když za tebou stojí hladový vlk. Pomaličku jsem se zvedla a otočila se. A tam stál on, jen několik metrů ode mě. Šedý vlk. Zježená šíje, jako by proběhl elektrickým polem, uši nastražené a s hlavou mírně nakloněnou mě pozoroval. Chřípí mu vibrovalo, když se pokoušel zachytit můj pach, ale vítr přicházel z jiného směru. Bylo to na něm vidět: Tohle mladé zvíře vůbec netušilo, kdo nebo co jsem zač. Zadržela jsem dech. Samozřejmě vím, že divocí vlci na lidi neútočí. Ale ví to i tenhle vlk? Měl hlad a mezi ním a jeho tvrdě vybojovaným žrádlem jsem stála jenom já.

„Nazdar vlku!“ Byla jsem to já, kdo tak skřehotal?

Zvíře sebou trhlo a uskočilo o krok zpět. Ve stejný okamžik vlk stáhl do té doby zvednutý ohon mezi nohy těsně pod břicho. Jeho zvědavost se proměnila v strach. Na zadních bězích udělal půlobrat a vyrazil do lesa. Ještě dlouho jsem upřeně hleděla na stromy, za kterými se ztratil.

V následujících měsících jsem od biologů *International Wolf Center*, Střediska pro výzkum vlků, v Ely na severu Minnesoty a od vlků před domovními dveřmi získávala vědomosti o životě a chování divoce žijících vlků, stejně jako o výzkumu, telemetrii a monitoringu.

Když se v roce 1995 v americkém národním parku Yellowstone usadili vlci lesní, začal další „vlčí“ úsek mého života: Pracovala jsem jako dobrovolnice na vlčím projektu v Yellowstonu a vypomáhala biologům při terénním výzkumu. Kvůli tomu jsem se zdržovala převážně v Lamarském údolí, širokém údolí na severu národního parku v nadmořské výšce 2500 metrů, pozorovala tam žijící vlčí rodiny a hlásila svá pozorování biologům.

Od té doby už uběhlo víc než dvacet let a vlky jsem během těch let spatřila více než desettisíckrát. Někdy nás dělilo doslova jen pár metrů. Nikdy jsem neměla pocit, že mě ohrožují, nikdy jsem neměla strach. Pro mne to bylo obrovské privilegium, že mohu tato zvířata vídat téměř denně. Abych to mohla zažívat, létala jsem několikrát ročně 10 000 kilometrů přes Atlantik, jelikož

v Německu oficiálně žádní vlci nežili. Když byl v roce 2000 potvrzen výskyt těchto plachých zvířat i v Německu, nedělala jsem si žádné naděje, že nějaké uvidím.

A trvalo to ještě dalších deset let, než jsem v Německu spatřila vlka ve volné přírodě.

Vracela jsem se z nějakého čtení a jela ranním vlakem ICE z Lipska do Frankfurtu. Obsluha jídelního vozu mi postavila na stůl kapučíno. Právě když jsem chtěla sáhnout po novinách, vyhlédla jsem z okna a zaregistrovala cosi hnědého na poli. Když člověk stráví dlouhou dobu se zvířaty v přírodě, vyvine si schopnost připomínající vizuální vzorec kořisti nebo krajiny, jaký mají v hlavě vlci. Bezděčně přijímám scénu, kterou vidím, a cítím, že něco není v pořádku, ještě dřív, než to mohu konkretizovat. A pak jako zásah bleskem se dostavil onen pocit. Co to bylo? Na lišku to mělo moc dlouhé nohy. Dlouhý ocas, takže žádná srnka. Zastavte ten vlak, pomyslela jsem si. Ale vlak se řítíl pořád dál. Lepila jsem se k oknu, nahýbala se přes stolek a při tom svrhla kapučíno na noviny. Jo, byl to vlk! Stál klidně a něco upřeně sledoval na okraji lesa. Pak se ten obraz rychlostí vlaku zase rozplynul.

To bylo poprvé a zatím naposledy, co jsem měla štěstí a v Německu zahlédla divokého vlka.

Pozorovat vlky v divočině je nikdy nekončící příběh. Je úchvatné, když přihlížíte páření, o několik měsíců později vidíte výsledek, jak se na maličkých nožkách dere z nory, sledujete souboj mládat o nejlepší místo

na mámině „mléčném baru“, radujete se z prvních nesmělých loveckých úspěchů (hurá – myš!), soucítíte s nimi, když se zraní, oplakáváte jejich smrt, smějete se jejich žertům a hrám, pozorujete jejich flirtování, než se koloběh uzavře, a pak všechno začne zase od začátku.

Přiznávám, jsem „vlkoholička“ závislá na vlčích a mám abstinenční příznaky, když u nich nejsem. V oblasti, kde žijí vlci, ustavičně vyhledávám svou „drogu“, které se nikdy nemohu nabažit. Mnoha lidem stačí, když spatří vlka jednou nebo dvakrát za život. Mně ne, chci od nich víc. A tak čekám, až se zase objeví – a je jedno, jestli je zrovna čtyřicet pod nulou, praží slunce nebo útočí komáři. Navléknu si pár ponožek navíc, do rukavic zastrčím vyhřívací polštářky nebo se namažu opalovacím krémem a repelentem. A pak hodiny stojím a trpělivě vyčkávám, snáším jakékoli počasí. Dělán to, protože vím, že vlci dělají věci, které nechci propásnout. A když zrovna nedělají nic, chci vědět, co se možná bude dít za chvíli.

Když tu žádní vlci nejsou, pak čekám, až přijdou. A když se nakonec objeví, cítím, že se děje něco zvláštního. Jsou to intenzivní okamžiky, kdy se zdá, že svět je plný života a velmi trvalý.

Mám velké štěstí, že mi vlci dovolují, abych se účastnila jejich života – lovu, páření nebo výchovy mláďat. Přitom jsem zjistila, že vlci se nám lidem svým chováním velmi podobají: Jsou to starostliví členové rodiny, autoritářská, ale spravedlivá vůdčí zvířata, soucitní pomocníci, ztřeštění pubertáci nebo blbnoucí vtipálci.

Při svých pozorováních jsem se navíc přesvědčila o tom, že vlk je náramný učitel, od kterého se můžeme lecčemu v životě přiučit.

Vlčí smečka se stala mou součástí. Zkoumání jejich komplexního sociálního chování mě proměnilo. Pojmy jako morálka, odpovědnost a láska pro mě získaly nový smysl. Vlci jsou moji učitelé a pramen mé inspirace. Den co den mě znovu učí, jak vidět svět jinýma očima – jejich očima.

VÝZNAM RODINY

Proč je důležité starat se o ty,
kdo jsou nám svěřeni

*„Naše nejlepší vlastnosti vkládáme do lásky k rodině,
neboť ta je mírou naší stability a určuje naši loajalitu.“*

HANIEL LONG

Vlci leželi ve sněhu stočeni do klubíčka. Podobali se kruhu z šedých kamenů, občas bylo vidět, jak sebou trhlo ucho nebo tlapa. Štíhlá vlčice se protáhla a lehla si na bok. Temně šedým kožichem podbřišku se jí táhl stříbrný pás. Ostatní měli tmavý kožich s narezlými skvrnami na hrudi. Vlčí rodiče odpočívali o několik metrů dál, zády přitisknutí k sobě, kolem nich polehávali dvouletí a jednoletí vlčci, vyčerpaní pobíháním a kočkováním se sourozenci.

Nejprve se vzbudila vlčata. Strkala do sebe a skákala po těch, kteří ještě spali. Na několik minut se smečka podobala partě rozpustilých pubertáků. Pak se otřepali a rozhlédli se. Jeden roček vyrazil jako první a skočil přes dřímající dospělé, ostatní jej následovali. Nejmladší uklouzl a narazil do svého otce, který vyskočil a zavrčel na něho. Junior se okamžitě převalil na záda a zakňoural, načež mu otec olízl mordu. Teď se rozdivočelá

banda vracela. Skočila na vůdčího vlka, válela se s ním ve sněhu a pelášila pryč. To vzbudilo ostatní dospělé členy rodiny.

Mladí vlci utíkali k vůdčím vlkům a zahrnuli je polibky, lízáním a drobnými láskyplnými kousanci. Skákali po nich a cloumali jimi, vytvořili obrovský chumel, kdy bylo těžké říci, kdo je kdo. Láskyplně oždibovali tlamy sourozenců, dotýkali se a třeli o sebe, plížili se pod pařezy, přeskakovali skalky a nořili se do křovisek, která jim zahrazovala cestu. Všude zářivé oči a vrtící se ohony. Ti nedočkaví skočili přímo do chumlu, prostě jen tak, aby byli u toho. Výraz čiré radosti ze života.

Jeden z vlčků vyšplhal na kopeček, následován mladšími bratry. Podívali se na sebe a pak společně skočili po hlavě přes okraj a jako na saních sjeli po zasněženém kopci dolů. Přitom se točili kolem své osy a za nimi se táhl oblak prachového sněhu. Když se dostali až dolů, vypadali jako sněžní vlci.

Nakonec začal jeden člen smečky výt. Další se přidali. Pak se zvedli skoro všichni a vyli v nejrůznějších tóninách. Mnozí zpívali, jiní vzrušeně vřeštěli, dva vleže zvedli hlavu a přidali se. Vytí se stupňovalo jako nějaké crescendo do výše a vybuchlo v ohromujícím finále.

První vlci se rozběhli. Několik mladých vlků si ještě hrálo na honěnou. Ale pak se dala celá rodina do pohybu a jeden za druhým pochodovali přes horský hřbet.

Jen pár scén v přírodě zahřeje člověka u srdce jako pozorování vlčí rodiny.¹ Na rozdíl od kňučících, tesáky cenících stvůr, které nám ukazují ve filmech, je život divokých vlků plný harmonie, stejně jako hravého a laskavého chování všech členů vůči sobě navzájem. Mláďata jsou milovaným a ochraňovaným pokladem smečky a podle toho se s nimi jedná. Nejen rodiče, ale i celá rodina, včetně strýců, tet a starších sourozenců, o ně pečuje způsobem, který bychom mohli popsat jedinečně jako altruismus, tedy nezištně. Staří a zranění členové rodiny dostávají potravu a nikdy nejsou ponecháni na holičkách. Každý člen smečky ví, kde je jeho místo a kdo rozhoduje. Všichni se navzájem ujišťují o své přízni a úctě ustavičnou interakcí a rituály. Silná rodinná pouta jsou v divočině důležitou ochranou, která přispívá k přežití.

Na sociální systém vlčích smeček se zaměřují nejen četné studie biologů, ale také psychologů, kteří se domnívají, že člověk by se o sobě mohl dozvědět mnohé už jenom tím, kdyby pozoroval vlky. Abychom porozuměli lépe jejich sociálnímu chování, rozdělili etologové vlky do dvou základních a odlišných charakterových typů:

¹ Vlčí smečku tvoří většinou rodičovský pár a jeho potomci (děti první a dalších generací), případně strýcové a tety. V biologickém smyslu se tedy jedná o rodinu. Občas se může vyskytnout případ, že jsou do smečky přijati i cizí vlci.

V moderním výzkumu volně žijících vlků se používají pojmy „smečka“ a „vlčí rodina“ identicky. Smečka je vlčí rodina a opačně.

Typ A je odvážný, rázný a extrovertní. Chce hlavou prorazit zeď a situace, které jsou pro něho nové a nemůže je kontrolovat svým chováním, ho brzy příliš zatěžují. Po neúspěchu potřebuje dlouhé přestávky. Takové vlčí (lidské) osobnosti bývají obvykle veselé, ale také náročné – tedy aspoň tehdy, mohou-li všechno řídit podle svého. Pokud nemohou, stávají se zmatenými a volají o pomoc.

Typ B je pravý opak. Jeho základním životním postojem je vznešená zdrženlivost. Tyto introvertní charaktery nejprve vyčkávají, co se stane, ale snáze se tomu následně přizpůsobí.

Vlčí rodina tvoří principiálně souhrn těchto osobnostních typů. Obě vůdčí zvířata, rodiče, tvoří téměř vždy kombinaci typů A a B, jež se vzájemně doplňují. To však neznamená, že typ A je vždy vlk a typ B vždycky vlčice.

I u lidí najdeme tyto rozdílné charakterové typy. Už jste si položili otázku, k jakému z nich patříte? Pokud jste extrovertní typ A, musíte se naučit v určitých situacích ovládat a nejednat příliš impulzivně. Jako zdrženlivý, ostýchavý typ B máte někdy problém, že jednáte příliš pomalu a doplácíte na to. Věrně podle hesla: „Kdo pozdě chodí, sám sobě škodí.“

Pochopitelně je mezi oběma osobnostními typy také celá řada variant a kombinací. Já sama se řadím k mírnější formě typu B s lehkými prvky typu A.

Mně osobně tento poznatek často pomohl i v lidských vztazích, kde jsem si řekla: „Je to prostě typ A (nebo B)

a nemůže jinak.“ Kritici dělení na charakterové typy A nebo B se domnívají, že základní charakter se mohou čas od času měnit. Jenže z vlastní zkušenosti vím, že naše nejvlastnější osobnostní charakteristika přes veškerou snahu o pravý opak nakonec pokaždé vyjde najevo, a proto nejsme dlouhodobě schopni vystoupit z vlastní kůže.

Stejně jako individuální vlci mají také vlčí rodiny cosi na způsob skupinové osobnosti. A tak je pro některé smečky typický sobecký vládce nebo mrzutí jedinci. Jednotlivé charaktery, které žijí pospolu, proto tvoří smečku principiálně přátelštější, podobně jako druidští vlci², a jiné zase vážnější a obávanější, jako třeba Molliini vlci.

Naproti tomu mezi lamarskými vlky v Yellowstonu ve valné většině najdeme oba typy osobností. To se projevuje zejména tehdy, když přecházejí silnici, na níž stojí auta a turisté. Vlci typu A tak činí samostatně, sebevědomě, nezdráhají se a jdou přímo přes cestu, aniž se jakkoli starají o lidi. Zato vlci typu B jsou ochotni přeběhnout přes cestu pouze v nejvyšší nouzi.

² Vlčí smečky v Yellowstonském národním parku jsou obvykle pojmenované podle oblastí, kde se nachází jejich hlavní loviště. Druidští vlci žijí u paty hory Druid Peak. Výjimkou je Leopoldova smečka, která byla pojmenována podle ochránce přírody Aldo Leopoldovi, a Molliina smečka. Molliini vlci byli pojmenováni kvůli síle a vytrvalosti podle hlavní zastánkyně návratu vlků Mollie Beattiové, jež nedlouho poté, co se vlci vrátili do oblasti, zemřela na rakovinu.

Vzpomínám si na jeden případ z května 2011. Zoufalý dospělý a velmi opatrný vlk (B) se snažil překonat silnici, ale kvůli mnoha turistům si netroufal. Raději chtěl počkat do setmění a snažil se nalézt úkryt. Při tom se ale dostal do bezprostřední blízkosti kojotí nory. Kojotí rodiče z nory vystartovali a zaútočili na něj. Rozrušen dvounožci, nyní navíc napaden svými malými a nervně ječícími příbuznými a kousán do zadní části těla, vzal do zaječích a pelášil přes silnici, přímo skrz skupinku lidí. Zřejmě pro něho představovali menší zlo.

Od roku 2012 jsou vlci v USA vyjmuti z ochrany a loví se i v příhraničních oblastech Yellowstonského národního parku. V samotném parku jsou chráněni. Ale vlci se nezdržují v hranicích stanovených lidmi. Dostávají se z parku a před zbraně lovců. Ptám se, zda v této situaci nemají vlci typu B, podobně jako výše zmíněný strašpytel, větší šanci přežít. Odvážní sice mohou dobýt svět, ale ti tišší a plaší přežijí.

Mocenské struktury jsou u savců předznamenány už rodinným uspořádáním. Rodiče rozhodují za děti, starší sourozenci za mladší. To znamená, že hierarchie nemusí být výsledkem boje nebo politiky, případně daná tím – jako u pejskařů –, kdo smí na pohovku a kdo nikoli. Rodiče nemusí dokazovat, že mají navrch. Prostě navrch mají. Na základě svých zkušeností rozhodují o blahu a bezpečnosti skupiny, protože pro všechny chtějí to nejlepší.

U vlků se všechno točí kolem rodiny. Rodina je základ, bezpečí, stabilita, celý smysl života. Pro ni jsou dokonce ochotni obětovat život. V dubnu 2013 jsem stála společně s jinými pozorovateli vlků na jednom kopci v Lamarském údolí, abychom se podívali na noru, kde vyvedla lamarská vůdčí vlčice svoje mladé. Bylo to pět dnů po porodu. Najednou jsem si všimla, jak do lesa, kde se nacházela nora, běží 16 vlků Molliiny smečky. Obávala jsem se nejhoršího. Pak se z lesa vynořilo 17 vlků, kousek před smečkou běžela lamarská vůdčí vlčice. Běžela o život. Před několika dny vrhla čtyři mláďata a byla zesláblá. Pronásledovatelé ji rychle dobíhali a mně se tajil dech. Vlčice vyšplhala na strmou skálu. Vzápětí se bude muset zastavit a bránit se pronásledovatelům, kteří by ji mohli snadno zabít. Její bezbranná mláďata by zemřela také. Buď by je v noře zabili členové Molliiny smečky, nebo by zemřela hladem.

Ale očividně jsme podcenili vůli přežít. Vlčice se rozběhla k silnici, kde postávali turisté. Tahle vlčice byla na lidi zvyklá, přeběhla silnici, zastavila se a ohlížela se po Molliině smečce, která si dál netroufala.

I když se nyní vůdčí vlčice nacházela v bezpečí, její rodině nadále hrozilo nebezpečí. Mezi ní a jejími mláďaty stáli útočníci, kterým stačilo se jen otočit, vrátit se k noře a vlčata zabít.

V té chvíli se objevila dvouletá dcera lamarské vůdčí vlčice přímo vedle Molliiny smečky a vlci ji okamžitě napadli. Dcera se rozběhla na východ, pryč od nory

s vlčaty, následovaná Molliinými vlky. Mladá vlčice byla jedna z nejrychlejších ve smečce a znala každý kámen a keř ve svém revíru. Snadno tak mohla pronásledovatelům uniknout.

Molliina smečka několikrát zmateně přebíhala sem a tam a pak se vrátila do svého revíru. V oblasti lamarské nory se už v daný rok neobjevila. Jakmile byli útočníci pryč, vrátila se vůdčí vlčice ke svým mladým. O několik týdnů později jsem ji i s potomky viděla, jak všichni zdraví odvážně pobíhají kolem.

Rodina – ta mění všechno. Pro ni jsme ochotni něčeho se vzdát a přinášet oběti.

Přestože už byla tolikrát prohlášena za „mrtvou“, není rodina ani u lidí odsouzena k zániku, stále existuje. Výraz „rodina“ nezahrnuje jen klasické manželství, patří k němu i patchworkové rodiny, rodiče samoživitelé a homosexuální partnerství.

Čím rychlejší a komplexnější je svět „tam venku“, tím více toužíme po rodině a starých hodnotách, jako jsou pospolitost, upřímnost, důvěra a věrnost. Tváří v tvář náročnější skutečnosti života se utíkáme do spolehlivého světa v ústraní. Morálka divokého osmašedesátého roku, kdy jsme se vzepřeli establishmentu s jeho tradičními modely života, ustoupila morálce let padesátých. Najednou je mnoho z nás šťastných s obývací stěnou a zahrádkou v zahrádkářské kolonii a nemáme problém s tím, že jsme považováni za maloměšťáky.

Vlci jsou maloměšťáci par excellence. Žijí podle hodnot, po kterých my toužíme. S četnými společnými rituály si navzájem zprostředkovávají trvalost a spolehlivost.

Rituály jsou významnou součástí vlčího života a přispívají k upevnění vzájemných vztahů: obřad při probouzení, který jsem popsala na začátku kapitoly, pozdravení vůdčích zvířat, když se vrátí z lovu domů, společné vytí.

Stejně jako pro vlky jsou i pro lidi rodinné rituály nezbytné. Prostředkují blízkost, pospolitost, orientaci a posilují soudržnost. Jak jsou důležité v denním životě, zjistíme, až když je přestaneme udržovat.

Dříve běžné rituály – nedělní návštěva kostela, poté společný oběd a následně posezení u babičky – se už v moderních rodinách téměř vůbec neudržují. Bylo by cenné už jen to, kdyby se nám aspoň jednou za den podařilo, aby se u jídla sešla celá rodina.

Sama se snažím vyhradit si i v mimořádně hektických dnech alespoň jednou za týden volno pro rodinu a přátele. Společný život podporuje pocit soudržnosti, posiluje jednotlivce v jeho identitě a tím také v prázákladní důvěře, že ho nenechají padnout. Přitom je důležité rodinné rituály důsledně udržovat. Děti je zpravidla přijímají s nadšením, protože taková pevná rutina strukturuje jejich den – například jedno společné jídlo představuje příležitost posilovat komunikaci mezi rodiči a dětmi.